

کتابخانه مرکزی دانشگاه امام صادق (ع)

شماره ثبت ۳۶۵
ع

دانشگاه امام صادق (علیه السلام)
دانشکده معارف اسلامی و علوم سیاسی

پایان نامه کارشناسی ارشد پیوسته
تحولات سیاسی مصر در اثر گرایش به آمریکا
و تأثیر آن بر منطقه خاورمیانه

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر عبدالرضا هوشنگ مهدوی

اساتید مشاور:

جناب آقای دکتر داود هرمیداس باوند

جناب آقای دکتر عبدالعلی بیگدلی

نگارش: حمید امامی

شماره دانشجویی: ۶۵۳۰۰۵۱۱۱

تاریخ: دی ماه ۱۳۷۳

دانشکده معارف اسلامی و علوم سیاسی مسئول عقایدی که نویسنده در این پایان
نامه اظهار نموده است، نمی باشد.
هر نوع استفاده از این اثر منوط به اجازه کتبی از دانشگاه می باشد.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تقدیم

به آنان که اوج عاطفه و ایثارند

به آنان که در سخاوت

همچو بارانند

به آنان که چون آبشاران،

پاک و زلالند

به پدر، مادر و خواهرم

و همه آنهایی که در این روزگار،

هنوز انسانند.

تحوّلات سیاسی مصر

در اثر گرایش به آمریکا

استاد راهنما : جناب آقای دکتر مهدوی

اساتید مشاور : جناب آقای دکتر باوند و جناب آقای دکتر بیگدلی

نگارش : حمید امامی

فهرست مطالب

شماره صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۴	فصل اول: سابقه تاریخی و بحث کلی از ۱۹۵۴ تا ۱۹۶۷
۵	الف: موافقت راجع به آینده سودان
۱۰	ب: توافق نسبی در رابطه با کانال سوئز
۱۴	پ: خودداری از ورود در دسته‌بندیهای سیاسی و اتخاذ سیاست عدم تعهد
۱۹	ت: توسعه اقتصادی و سیاسی به ویژه ساختن سد آسوان
۲۷	فصل دوم: بحران ۱۹۵۶
۲۸	الف: گرایش به سوی شرق و خرید اسلحه از چک اسلواکی
	ب: واکنش شدید آمریکایی‌ها بعنوان عدم مشارکت در تامین بودجه
۳۰	آسوان و عقب‌نشینی بانک بین‌المللی در طرح مذکور
	پ: عکس‌العمل انگلیس و فرانسه در قبال ملی شدن کانال سوئز و بی‌نتیجه بودن مذاکرات در این رابطه
۳۲	ت: اقدامات مشترک انگلیس، فرانسه و اسرائیل علیه مصر و مقابله‌جویی آمریکا و شوروی در قبال اقدامات نظامی و اقدام مشترک آنها در سازمان ملل
۳۴	ث: عقب‌نشینی انگلیس و فرانسه و پیروزی بزرگ دیپلماسی برای مصر
۳۵	
۳۷	فصل سوم: جنگ ۱۹۶۷ و پیامدهای آن
۳۸	الف: انگیزه ناصر از ایجاد بحران و انتظار پیروزی دیپلماتیک
	ب: روند حوادث علیرغم انتظار ناصر و حمله غافلگیرانه اسرائیل و فاجعه جنگ ۶ روزه
۴۱	

۴۳	پ : سیاست شوروی و امریکا در قبال مصر در خلال جنگ ۱۹۶۷
	ت : آغاز تجدید نظر در استراتژی کلی در رابطه با شرق و باور بر این اصل
۴۸	که کلید حل مشکل خاورمیانه در دست آمریکایی‌هاست
۵۰	ث : کنفرانس خارطوم و نتایج آن
۵۱	ج : قبول طرح راجرز از سوی مصریها
۵۷	فصل چهارم : آغاز دوران « سادات »
۵۸	مقدمه
۶۰	الف : تلاش اولیه انورالسادات برای حل مسالمت آمیز مسائل اعراب و اسرائیل
۶۲	ب : خارج کردن کارشناسان روسی از مصر و محدود ساختن روابط با شوروی
۶۶	پ : سادات و ایالات متحده بین سالهای ۱۹۷۳ تا ۱۹۷۰
	ت : نظر کیسینجر مبنی بر این که حل مسالمت آمیز، بدون ایجاد بحران
۷۰	عملی به نظر نمیرسد
۷۲	ث : مقدمات جنگ اکتبر
۷۶	ج : حمله غافلگیرانه مصر و عبور از کانال سوئز و خط بارلو
۷۷	چ : تغییر روند جنگ و محاصره سپاه سوم
۷۸	ح : نقش دیپلماسی کیسینجر در قبول آتش بس
۸۴	خ : چگونگی اعلام آماده باش اتمی از سوی آمریکا
۸۹	د : ادامه تلاشهای کیسینجر و کمک اقتصادی آمریکا به مصر
۹۲	ذ : فوردد و برنامه کمکهای آمریکا به مصر
۹۶	فصل پنجم : سیاست سیستماتیک مصر از ۱۹۷۴ تا مرگ سادات
۹۷	الف : عقب نشینی از نظام سوسیالیست و بازگشت به نظام اقتصادی آزاد و پارلمانتاریسم
۱۰۱	ب : مصر جدید
۱۰۵	پ : سفر سادات به تل آویو

ت	: سفر بگین به مصر	۱۰۹
ث	: اصول موافقت نامه کمپ دیوید بازتاب منطقه‌ای و بین‌المللی آن	۱۱۰
ج	: پیامدهای مهم معاهده کمپ دیوید	۱۱۵
چ	: انقلاب اسلامی ایران و بازتاب آن در نگرش سیاسی و منطقه‌ای مصر	۱۲۳
ح	: جنگ ایران و عراق و حرکت مصر در جهت بهره‌برداری از جنگ مورد بحث به منظور خروج از انزوای سیاسی	۱۲۵
خ	: حکومت حسنی مبارک و استمرار اصول سیاسی سادات	۱۲۹
د	: خروج تدریجی مصر از انزوای سیاسی و احراز جایگاه سابق خود در جهان عرب	۱۳۲
فصل ششم: جنگ خلیج فارس و موضوع مصر در قبال آن		
	مقدمه	۱۳۷
الف	: مشارکت مصر در نیروهای سازمان ملل به رهبری آمریکا علیه عراق	۱۳۸
ب	: بخشش بدهیهای مصر از سوی آمریکا بعنوان پاداش مشارکت در جنگ علیه عراق	۱۴۰
پ	: مشکلات سیاسی مصر در رابطه با جنگ خلیج فارس	۱۴۱
ت	: مشکلات اقتصادی مصر در رابطه با این بحران	۱۴۲
ث	: مشکلات اجتماعی مصر در رابطه با جنگ خلیج فارس	۱۴۵
ج	: ورود مصر به اتحادیه امنیتی ۲ + ۶ - شورای همکاری خلیج فارس و سوریه و مصر	۱۴۶
چ	: بازتاب بحران الجزایر در مصر و تشدید بالقوه بحران	۱۴۹
ح	: نگرانی مصر از نفوذ جمهوری اسلامی ایران و اتخاذ واکنش سیاسی از طریق تحریک امارات متحده عربی جهت طرح مسئله جزایر	۱۵۰
خ	: مذاکرات جدید اعراب و اسرائیل به اهتمام آمریکا	۱۵۴
د	: فروپاشی شوروی و بازتاب آن در کشورهای عربی	۱۵۷
نتیجه‌گیری		
	منابع و مأخذ	۱۶۵

چکیده

امروزه مصر با احیای نقش کانونی خود در جهان عرب و اتخاذ سیاست منطقه‌ای که مبتنی بر همزیستی و همکاری با اسرائیل می‌باشد، جهت حرکت آینده‌دنیای عرب را تنظیم و ترسیم نموده است. البته به نظر برخی از صاحب‌نظران سیاسی، استراتژی متخذه از سوی مصر به ویژه در رابطه با اسرائیل نهایتاً به نفع جهان عرب می‌باشد. ولی برخی دیگر، سیاست رهبری مصر را به شکل کنونی در خدمت منافع آمریکا و به موازات آن منافع اسرائیل و صهیونیسم بین‌المللی می‌دانند. اما به نظر می‌رسد که در این رابطه شاید بتوان خط مشی‌ای را که مبتنی بر موازنه بین دو نظر فوق باشد، مطرح ساخت. به این معنا که اتخاذ سیاست همسویی با قدرتهای ذی‌نفع و ذی‌مدخل در منطقه، نوعی سیاست واقع‌گرایی می‌باشد. علاوه بر آن، امروزه در پرتو تحولات علمی و تکنولوژیکی، مصر و اسرائیل و به عبارت دیگر اعراب و اسرائیل، به این نتیجه رسیده‌اند که موقعیت آینده آنها در گرو همزیستی و همکاری است. البته تحقق چنین مقصودی بازتاب خاصی برای سایر کشورهای حاشیه‌ای دنیای عرب، همچون ایران، ترکیه و تا حدودی اتیوپی به دنبال خواهد داشت. یعنی آنها نیز به نوبه خود در قبال چنین وضعی، چاره‌جویی همکاری‌های ناحیه‌ای مربوط به خود خواهند شد. بدیهی است که آینده نزدیک، صحت و سقم نسبی آن را به اثبات خواهد رساند.

الخلاصة بالعربية

إن مصر اليوم و هي تلعب دوراً محورياً في العالم العربي و تنتهج سياسةً منفردةً بها قائمة على التعايش السلمي و التعاون مع اسرائيل في المنطقة أنما تقود تحركات العالم العربي و ذلك عبر تنظيم و ترسيم سياساته المستقبلية .

و جدير ذكره انّ المحللين السياسيين يرون أن السياسة المصرية و خاصة سياسة التعاون مع اسرائيل تُصَبّ في النهاية في قناة تحقيق مصالح العالم العربي .
و يرى آخرون ان السياسة الحالية لمصر هي في الواقع تسير في مواكبة المصالح الامريكية و الاسرائيلية و اهداف الصهيونية.

ولكن الحقيقة هي ان مصر تنتج سياسة متوازنة فهي في اقامة علاقاتها مع الدول الكبرى التي لها بالطبع مصالح في المنطقة، تُراعى ان لا تدخل في صراعاتٍ معها على اعتبار ان هذه السياسة هي سياسة موضوعية . ناهيك عن ان السياسة المصرية اليوم تتحرك في إطار التطور العلمي و التكنولوجي .

ان المسئولين في اسرائيل ، مصر و بقية الدول العربية قد توصلوا الى هذه الحقيقة و هي ان مكانتهم المستقبلية تعتمد اعتماداً كبيراً على التعايش السلمي و التعاون فيما بينهم .
ولذا فإن تحقيق هذا الهدف في مصر له آثاره على دولٍ اخرى في المنطقة مثل ايران ، تركيه و الى حدٍ ما اتيويا و التي هي مجبرة الى اقامة نوعٍ من التعاون مع بقية دول المنطقة و هذه السياسة سوف تثبتُ جدواها او عدم فاعليتها في المستقبل القريب .

Abstract

Today , Egypt by restoring it's central role in the Arab world and adopting a regional policy based on coexistence and cooperation with Israel, has determined the direction of Arab movement in Future.

Of course, according to some political authorities , the strategy adopted by Egypt , especially in relation to Israel will eventually be of benefit of Egypt leadership of benefit to the interest of America and as a result to those of Israel and international zionism . But it seems possible to bring forward a policy based on a balance of the above two ideas . It means adopting the policy of being in harmony with vested intersts power in the region , is a kind of realistic policy . Moreover , today , in light of scientific and technological Arabs and Israel have concluded that their status in the future calls for coexistence and cooperation.

Achievement of this , of course would have a special repercussion for other marginal countries to the Arab world such as Iran ,Turkey and to some extent to Ethiopia ,ie, they facing , this situation would in turn have to seek a remedy for regional cooperation . It's obvious that the near future will prove their relative accuracy or inaccuracy.

مقدمه

از دیرباز خاورمیانه مورد توجه سیاستمداران و دولتمردان قرار داشته و به لحاظ اهمیت سیاسی، اقتصادی و سوق‌الجیشی منطقه، تحولات آن از دید صاحب نظران به دور نبوده است. در میان کشورهای خاورمیانه، مصر، جایگاه ویژه‌ای به خود اختصاص داده است.

مصر با تمدن و فرهنگی چند هزار ساله و نفوذ گسترده آن بر سراسر قاره آفریقا خصوصاً شمال آن و همچنین منطقه خاورمیانه، از دیرباز مرکز ثقل سیاسی با اعتباری در محاسبات بین‌المللی به حساب می‌آمده است.

ضریبات متوالی مهاجمان تاریخی، سلطه دیرپای امپراتوری عثمانی و سپس انگلیس و تلاطمات سیاسی و اقتصادی مکرر، نتوانست اعتبار دیرینه این کشور را در معادلات سیاسی مخدوش کند. از هنگام استقلال مصر، تحولات این کشور همواره بر سایر کشورهای عربی و اسلامی تأثیر بسزایی داشته، به ویژه پس از روی کار آمدن افسران آزاد که آغاز دوره جدیدی از تحول در خاورمیانه بوده است.

برای مدتی، ملت‌های عرب، چشم امید به مصر داشتند و مصر کعبه آمال و آرزوهای بسیاری از ملی‌گرایان عرب محسوب می‌گردید. پس از تشکیل دولت اسرائیل، مصر به عنوان قهرمان مبارزه با این کشور قلمداد گردید.

از اواخر دهه ۱۹۶۰، مصر به یکباره از موقعیت قبلی خود عقب‌نشینی کرده و راه مصالحه و سازش با غرب را در پیش می‌گیرد.

شکست ناصر در جنگ ژوئن ۱۹۶۷، تحولی اساسی در بینش ناصر نسبت به شوروی بوجود می‌آورد. اتخاذ سیاست همزیستی مسالمت‌آمیز که اساس سیاست روسها را در آن زمان تشکیل می‌داد و جدی نبودن مقامات مسکو در روند روابطشان با مصر، ناصر را بر آن می‌دارد که به غرب روی آورد و در نتیجه « طرح راجرز » وزیر امور خارجه آمریکا را بپذیرد.

انور سادات نیز آمریکا را به عنوان حلال اصلی مشکل خاورمیانه برمی‌گزیند و پس از تصفیه مخالفین داخلی که در صدد تقویت مناسبات با شوروی بودند و اخراج کارشناسان روسی، به طور کامل به آمریکا روی می‌آورد.

سادات با مهارت فوق‌العاده‌ای، آمریکا را درگیر بحران خاورمیانه‌ای می‌کند و پس از تحقق سیاست خاورمیانه‌ای واشنگتن، روسها را کاملاً از کشورش می‌رانند.

این تغییر موضع به سوی غرب، خود زمینه‌ساز تحولات مهم بعدی در منطقه می‌گردد که قرارداد کمپ دیوید و به دنبال آن طرد مصر از جامعه عرب و افول اندیشه پان عربیسم ناصر و تشدید حرکت‌های اسلام‌گرایانه، از ثمرات اصلی آن می‌باشد.

نکته قابل توجه دیگر اینکه، مصر با وجود تغییرات چشمگیر خط مشی سیاسی‌اش، هنوز هم به صورت راهنما و الگوی بسیاری از کشورهای آفریقا و خاورمیانه تلقی می‌شود: نقش مصر در برانگیختن احساسات پان عربیسم، پیش قدمی آن در پایان دادن به خصومت خود با اسرائیل، نزدیکی با سیاست آمریکا و غرب، ادامه نقش نفوذی در شیخ‌نشین‌های خلیج فارس، هم قدمی و هم‌آوازی با آمریکا در جنگ خلیج فارس، نقش رهبرانه یا همکارانه در بیشتر تحولات دو دهه اخیر منطقه، تشویق سازمان آزادی بخش فلسطین به کنار آمدن با اسرائیل و به دنبال آن اردن و شاید هم در آینده نزدیک، دیگر کشورهای عرب، از تعرفه‌ها و نمادهای بارز آن می‌باشند.

این رساله در جهت بررسی علل و انگیزه‌های گرایش مصر به غرب به ویژه آمریکا، به ۶ فصل

تقسیم شده است.

در فصل اول، یک سابقه تاریخی از مهم‌ترین وقایع مصر بین سالهای ۱۹۵۴ تا ۱۹۶۷ بیان شده است که اهم رویدادهای آن عبارتند از: موافقت راجع به آینده سودان، توافق نسبی در رابطه با کانال سوئز و سرکوبی مخالفین و رقبای داخلی ناصر.

فصل دوم، به دوران بحران سال ۱۹۵۶ و وقایع مربوط به ملی شدن کانال سوئز و پیامدهای آن پرداخته است.

فصل سوم، به جنگ ۱۹۶۷ و همچنین تجدیدنظر ناصر در استراتژی کلی در رابطه با شرق و باور این اصل که کلید حل مشکل خاورمیانه و باز پس گرفتن اراضی اشغالی مصر از اسرائیل در دست آمریکائی‌هاست، می‌پردازد.

فصل چهارم و پنجم، مصر سادات را مورد بررسی قرار می‌دهند که از وقایع مهم آن می‌توانیم به اخراج کارشناسان شوروی از مصر، حمله غافل‌گیرانه مصر به اسرائیل و نقش دیپلماسی کیسینجر، عقب‌نشینی از نظام سوسیالیست، ایجاد رابطه بسیار نزدیک با آمریکا و کشورهای غربی، سفر سادات به تل‌آویو، مذاکرات کمپ دبوید، اخراج مصر از اتحادیه عرب، جنگ ایران و عراق و بهره‌برداری مطلوب مصر از این جنگ به منظور خروج از انزوای سیاسی، اشاره کنیم.

فصل ششم، به موضع مصر در قبال حمله عراق به کویت و پیامدهای این جنگ در رابطه با کشور مصر می‌پردازد.

پایان این رساله نیز شامل نتیجه‌گیری و منابع و مأخذ می‌باشد. لازم به ذکر است که روش نگارنده در این رساله تحقیقی، توصیفی و تحلیلی می‌باشد.

فصل اول

سابقه تاریخی و بحث کلی از ۱۹۵۴ تا ۱۹۶۷